

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

ГАВРИЛИЧЕНКО ЄВГЕНІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 332.146:338.49

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
УПРАВЛІННЯ УЗГОДЖЕНІСТЮ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ
ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ

08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Харківському національному університеті міського господарства імені О. М. Бекетова Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент

Соловійов Олександр Васильович,

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
професор кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування і регіонального розвитку.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор

Заблудська Інна Володимирівна,

Інститут економіко-правових досліджень Національної академії наук України (м. Київ), завідувач відділу проблем міжрегіонального співробітництва;

кандидат економічних наук, доцент

Бережна Алла Юріївна,

Регіональне відділення Фонду державного майна України по Полтавській області,
начальник.

Захист відбудеться «18» вересня 2015 р. о 10-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12, конференц-зал №1.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Революції, 12.

Автореферат розісланий « 18 » серпня 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Кадничанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є важливим складником національної економіки, головна мета функціонування якої полягає в задоволенні потреб населення та підприємств у послугах, що забезпечують нормальні умови життя й роботи. Від ефективності розвитку житлово-комунального господарства регіону (ЖКГР) безпосередньо залежить якість життя та комфортність проживання регіонального соціуму. Сучасний стан житлово-комунального господарства регіонів України є загрозливим і досяг критичних показників. Реформування галузі відбувається повільними темпами. Начальними проблемами сфери ЖКГР залишаються низька якість надаваних житлово-комунальних послуг за значної монополізації в галузі, використання зношених основних фондів за значного дефіциту фінансових ресурсів, зростання тарифів на житлово-комунальні послуги за низького рівня добробуту населення.

Соціальна значущість житлово-комунального господарства зумовлює потребу в державному регулюванні й уживанні комплексу управлінських заходів, що надасть гарантії надійної діяльності галузі. У такому разі на перше місце виходять напрями державної та регіональної політики, спрямовані на створення сприятливих умов узаємодії та забезпечення інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону. З огляду на це, вдосконалення організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону наразі видається особливо актуальним.

Питанням формування організаційно-економічних механізмів на різних рівнях управління присвячено роботи Л. С. Гурвіца, Р. Б. Майерсона, К. А. Мамонова, Е. С. Маскіна, Т. В. Момот та ін. Особливості економічних інтересів учасників житлово-комунального господарства досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як В. Л. Безбожний, Л. В. Беззубко, О. М. Дзюбан, А. В. Єрмішина, В. Н. Кузнецова, Ю. Л. Петрушевський, Т. М. Строкань та інші. Сьогодні спостерігаємо підвищення уваги фахівців до проблем розвитку житлово-комунального господарства регіонів. Розробленням зазначеної проблеми в різні часи займалися Цим питанням присвячено чимало наукових робіт таких вчених, як А. Є. Ачкасов, В. М. Бабаєв, А. Ю. Бережна, Л. Н. Бражнікова, П. Т. Бубенко, З. В. Герасимчук, А. В. Григорович, Н. О. Гура, О. В. Димченко, І. В. Заблудської, Г. А. Запорожець, Л. В. Кравцова, Г. І. Онищук, І. О. Панасенко, О. В. Соловійов, Л. М. Шутенко, Т. П. Юр'єва та ін. Аналіз спеціалізованих наукових розвідок дає змогу дійти висновку про те, що, незважаючи на високий рівень вивченості різних аспектів управління житлово-комунальним господарством регіону не сприяє остаточному розв'язанню проблеми управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства, зокрема з організаційно-економічного

забезпечення. Вищенаведені факти дають підстави вважати вибір дослідження актуальним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до планів наукових досліджень Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова. Дослідження проведено в межах державної бюджетної теми «Економіко-організаційне забезпечення функціонування підприємств житлово-комунального господарства в сучасних економічних умовах» (номер державної реєстрації 0112U001829, 2011 р.), де автором визначено проблеми незбалансованості інтересів учасників житлово-комунального господарства, висвітлено теоретичні підходи до оцінювання споживчої задоволеності якістю житлово-комунальних послуг.

Мета і задачі дослідження. *Метою дисертаційної роботи є* визначення теоретичних засад та надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- узагальнити теоретичні засади вивчення організаційно-економічного забезпечення управління житлово-комунальним господарством регіону;
- удосконалити організаційно-економічний механізм управління житлово-комунальним господарством регіону за умов узгодження інтересів його учасників;
- запропонувати методичний підхід до визначення й оцінювання результуючого показника функціонування житлово-комунального господарства регіону;
- розробити підхід до визначення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства на рівні регіону;
- надати інформаційно-аналітичне забезпечення організаційно-економічному механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону;
- сформулювати комплекс заходів з управління житлово-комунальним господарством регіону для узгодження інтересів учасників.

Об'єктом дослідження є процес управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних і прикладних підходів до управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону.

Методи дослідження. Поставлені в дисертації завдання й специфіка досліджуваного об'єкта зумовили застосування низки загальнонаукових і спеціалізованих *методів*: логіко-теоретичне узагальнення та зіставлення

вможливили визначення можливостей і шляхів удосконалення процесу узгодження й реалізації інтересів у сфері житлово-комунального господарства; системний аналіз дав змогу розробити механізм управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону; таксономія сприяла комплексному оцінюванню рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства; кластерний аналіз використано під час оцінювання рівня розвитку житлово-комунального господарства; аналіз ієрархій залучено до визначення та систематизування інтересів учасників житлово-комунального господарства; метод інтегральної оцінки задіяно для оцінювання рівня комфортності проживання населення регіонів; експертна оцінка та картування допомогли визначити споживацьку задоволеність житлово-комунальними послугами.

Джерельна база дослідження. Інформаційну базу дисертації склали законодавчі та нормативні документи Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, дані Державної служби статистики України, управлінь статистики регіонів України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, науково-методичні публікації, матеріали періодичних видань, електронні ресурси мережі інтернет, а також результати досліджень здобувача.

Наукова новизна одержаних результатів. полягає у розробці підходів до удосконалення організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону, а саме:

удосконалено:

– організаційно-економічний механізм управління житлово-комунальним господарством регіону, який, на відміну від існуючих, репрезентує сукупність елементів, об'єднаних в організаційний та економічний блоки і зважає на дуалістичну природу інтересів учасників галузі шляхом запобігання конфліктів і суперечностей між ними, що сприяє ефективному функціонуванню житлово-комунального господарства регіону;

– методичний підхід до визначення результуючого показника функціонування житлово-комунального господарства регіону шляхом розрахунку рівня комфортності проживання населення, оцінювання якого, на відміну від існуючих, проходить у п'ять етапів і синтезує кількісні та якісні показники, що дає змогу поділити регіони на кластери й ранжувати їх відповідно рівня комфортності та розвитку житлово-комунального господарства;

– підхід до визначення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону, який, на відміну від існуючих, крім системи показників оцінювання, містить мультиатрибутивну модель задоволеності споживачів, що дозволяє визначити учасників житлово-комунального господарства, інтереси яких є найбільш неузгодженими;

одержали подальший розвиток:

– теоретичні засади організаційно-економічного забезпечення функціонування житлово-комунального господарства регіону шляхом визначення елементів і учасників організаційно-економічного механізму та природи їхньої взаємодії, що є підґрунтям узгодження інтересів учасників під час управління житлово-комунальним господарством регіону;

– інформаційно-аналітичне забезпечення організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону, яке містить результати кластерного аналізу рівня розвитку житлово-комунальних господарств регіонів і дозволяє здійснювати їхнє позиціонування на матриці за встановленими параметрами;

– комплекс заходів із управління житлово-комунальним господарством регіону для узгодження інтересів учасників, який сформовано на підставі матриці параметрів функціонування житлово-комунального господарства регіону та який дає змогу рекомендувати до впровадження конкретних заходів залежно від природи взаємодії й змісту суперечностей між учасниками житлово-комунального господарства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційній роботі положення, висновки та пропозиції придатні для введення в практику управління житлово-комунальними господарствами регіонів і забезпечення надійності управлінських рішень щодо ефективності функціонування житлово-комунальних господарств регіонів.

Методичні розробки, пропоновані в дисертаційній роботі успішно адаптовано й впроваджено в діяльність Департаменту житлового господарства Харківської міської ради (№ 1364/0190-14 від 26.03.2014 р.) і Департаменту житлово-комунального господарства та розвитку інфраструктури Харківської обласної державної адміністрації (№ 01-01-03/1661 від 09.07.2014 р.). Окремі положення дисертації використано в навчальному процесі на кафедрі міської і регіональної економіки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова під час викладання дисциплін «Управління спеціальними проектами у міському господарстві», «Регіональна економіка», «Статистика підприємств міського господарства» (довідка від 20.07.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, що представлені у дисертації, отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у роботі використані лише положення та ідеї, що отримані автором особисто. Внесок автора в колективні праці визначено у списку опублікованих робіт за темою дисертації.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні положення й результати дисертації апробовано на 11 науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України» (м. Алушта,

4–6 жовтня 2007 р.), «Макроекономічна політика в Україні: проблеми науки і практики» (м. Харків, 20–21 листопада 2007 р.), «Управління економічним потенціалом підприємства» (м. Харків, 26 вересня 2008 р.), «Формування конкурентоспроможної економіки: теоретичні, методичні та практичні засади» (м. Тернопіль, 26–27 квітня 2012 р.), «Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі» (м. Харків, 20–22 травня 2013 р.), «Соціально-економічний розвиток України та регіонів» (м. Івано-Франківськ, 23–24 травня 2013 р.), «Розвиток країн в умовах глобалізації: технологічні, економічні, соціальні та екологічні проблеми» (м. Тернопіль, 23–24 травня 2013 р.), «Перспективи розвитку територій: теорія і практика» (м. Харків, 5 вересня 2013 р.), «Соціально-економічний розвиток України та регіонів» (м. Івано-Франківськ, 2014 р.), «Соціально-економічний розвиток регіонів України: проблеми науки та практики» (м. Харків, 23–24 травня 2007 р.), «Економічні перспективи підприємств та регіонів України в контексті основних соціально-економічних трендів» (м. Харків, 22 травня 2014 р.), «Сучасні кризові явища в економіці і проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством» (м. Луцьк, 27 червня 2014 р.).

Публікації. Проблематику та основні положення дисертації висвітлено в 19 наукових працях, 8 із яких вийшли друком у фахових наукових виданнях, зокрема 3 статті у виданнях України, включених до міжнародних науково-метричних баз CiteFactor, Index Copernicus, Open Academic Journals Index, ScholarGoogle, Scopus та ін., 11 робіт опубліковано в збірниках тез наукових конференцій.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел (233 позиції на 28 стор.), 8 додатків (на 26 стор.). Текст містить 15 таблиць і 33 рисунки. Обсяг основного тексту дисертації становить 168 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертаційної роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методичну основу наукового дослідження. Визначено наукову новизну отриманих результатів, їхнє практичне значення, наведено відомості про апробацію результатів дисертації, дані про публікації, указано структуру й обсяг роботи.

У **першому розділі «Теоретичні засади формування організаційно-економічного механізму функціонування житлово-комунального господарства регіону»** визначено роль і місце житлово-комунального господарства серед інших галузей національної економіки України. Схарактеризовано загальнотеоретичне підґрунтя організаційно-економічного

механізму функціонування житлово-комунального господарства регіону. Визначено учасників житлово-комунального господарства регіону та їхні інтереси.

Узагальнено досвід провідних учених України та світу у сфері функціонування житлово-комунального господарства в контексті управління національною економікою України. З'ясовано зв'язок між житлово-комунальним господарством та іншими галузями регіональної економіки. Описано функції та класифікацію послуг житлово-комунального господарства відповідно першочерговості потреб споживачів. Досліджено погляди науковців на сутність і структуру житлово-комунального господарства регіону. Констатовано те, що діяльність житлово-комунального господарства регіону спрямована передусім на задоволення першочергових потреб кожного члена регіонального суспільства. Акцентовано на тому, що житлово-комунальне господарство регіону є однією з основних ланок національного господарства та невід'ємним складником регіональної економіки. На підставі аналізу теоретичних аспектів організаційно-економічного механізму функціонування житлово-комунального господарства регіону визначено його елементи (суб'єкти житлово-комунального господарства, послуги, тарифи, ліміти, пільги, субсидії) та побудовано схему взаємозв'язку останніх. Установлено, що йдеться про складну систему, яка має забезпечувати ефективну взаємодію між учасниками житлово-комунального господарства.

Звернено увагу на основних учасників відносин у житлово-комунальному господарстві регіону, до яких належать, по-перше, органи влади, представлені органами державної влади та регіональними органами управління; по-друге, споживачі послуг – населення, бюджетні установи, підприємства; по-третє, виробники послуг – підприємства, що надають послуги з утримання житла, і комунальні підприємства. Відзначено те, що ефективне функціонування житлово-комунального господарства регіону передбачає вивчення природи взаємодії між учасниками. Узаємодія між споживачами та виробниками – це відносини, які гуртуються не лише на встановленні ціни (тарифах), а й стан конкурентного середовища на ринку житлово-комунальних послуг. Взаємодія між виробниками й органами управління – це відносини, базою яких є регулювання розвитку житлово-комунального господарства (на рівні державних органів – прийняття відповідних нормативних і законодавчих актів, на рівні місцевих органів – щодо встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги та фінансування галузі). Узаємодія між споживачами й органами державного та місцевого управління – це відносини, спрямовані на встановлення та надання пільг і субсидій, регулювання якості й доступності послуг тощо.

Дослідження світового досвіду функціонування житлово-комунального господарства регіону дало підстави вважати, що досягти високої ефективності

функціонування житлово-комунального господарства регіону можна завдяки залученню приватного бізнесу й децентралізації управління галуззю, що прийтиме розмежуванню функцій держави та регіональних органів влади, безперебійному фінансуванню в межах автономної регіональної політики розвитку територій, перебудові системи управління, орієнтованої на задоволення інтересів усіх учасників відносин. У зв'язку з цим розглянуто категорію «інтерес». Зауважено те, що рушійною силою функціонування житлово-комунального господарства є соціально-економічні інтереси. Кожен учасник житлово-комунального господарства під час узаємодії переслідує власні інтереси, природа яких внаслідок різноспрямованості є дуалістичною (рис. 1), що, своєю чергою, може спричиняти конфлікти та суперечності інтересів.

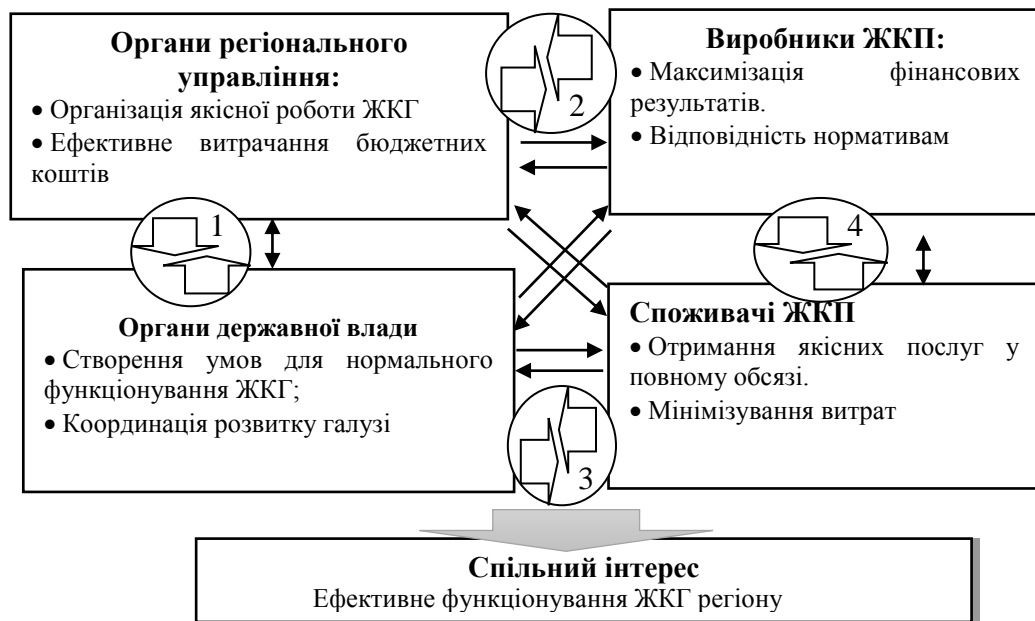

Рис. 1. Узаємозв'язок основних інтересів та суперечностей між учасниками житлово-комунального господарства регіону:

1)- суперечності між створенням умов для нормального функціонування ЖКГ і витрачанням бюджетних коштів; 2) – суперечності між забезпеченням доступності послуг і недофінансуванням ЖКГ; 3) суперечності, пов'язані з неефективною тарифною політикою та відсутністю конкуренції; 4) - суперечності між максимізацією фінансових результатів виробниками ЖКП і мінімізацією витрат споживачів ЖКП;

Установлено, що одним із ключових напрямів удосконалення управління житлово-комунальним господарством регіону є поліпшення організаційно-економічного механізму функціонування житлово-комунального господарства регіону, спрямованого на визначення рівня забезпеченості інтересів учасників і формування заходів із управління галуззю за умов підвищення їхньої узгодженості.

У другому розділі «Методичне забезпечення управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону» проаналізовано природу конфліктів інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону. Сформовано методичне забезпечення управління

житлово-комунальним господарством за умов узгодження інтересів. Розроблено підхід до визначення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону.

У процесі аналізу з'ясовано те, що сучасний стан житлово-комунального господарства регіонів України характеризується низкою конфліктів і суперечностей, що для усунення неузгодженості інтересів потребують узагальнення. На підставі аналізу конфлікти інтересів розподілено на кілька груп: між виробниками й споживачами, між споживачами житлово-комунальних послуг і органами влади, між виробниками й державними і місцевими органами влади. Із цією метою вивчено темпи зростання реального наявного доходу населення України (порівняно з темпами зростання споживчих цін на житлово-комунальні послуги), витрати на житлово-комунальні послуги в структурі сукупних витрат домогосподарств України, темпи зростання споживчих цін на окремі житлово-комунальні послуги, рівень оплати житлово-комунальних послуг населенням України, темпи зростання загальних доходів населення й оплати житлово-комунальних послуг, темпи зростання витрат домогосподарств України, індекс споживчих цін і тарифів на житлово-комунальні послуги, середні темпи зростання статей витрат домогосподарств, динаміку фінансових результатів підприємств житлово-комунального господарства регіонів України, обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості в житлово-комунальному господарстві, темпи зростання видатків зведеного, державного та місцевих бюджетів України на житлово-комунальне господарство, видатки Державного бюджету України в аспекті функціональної класифікації. Обчислення та зіставлення вказаних показників дало змогу визначити проблеми функціонування житлово-комунального господарства регіонів України, а також причинно-наслідковий узаємозв'язок неузгодженості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіонів. Аналіз засвідчив, що ключовою проблемою є відсутність орієнтованості діяльності на кінцевого споживача. Як наслідок – незадоволеність населення рівнем надання житлово-комунальних послуг через невідповідність їхньої вартості та якості рівню доходів населення.

Вдосконалено діючий організаційно-економічний механізм функціонування житлово-комунального господарства шляхом визначення та врахування дуалістичної природи інтересів учасників. Останній становить сукупність елементів, поєднання яких у блоки (організаційний та економічний) сприяє узгодженню соціально-економічних інтересів та спричиняє підвищення результативності функціонування галузі й сприяє створенню комфортних умов життєдіяльності населення. Схему удосконаленого організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону наведено на рис. 2.

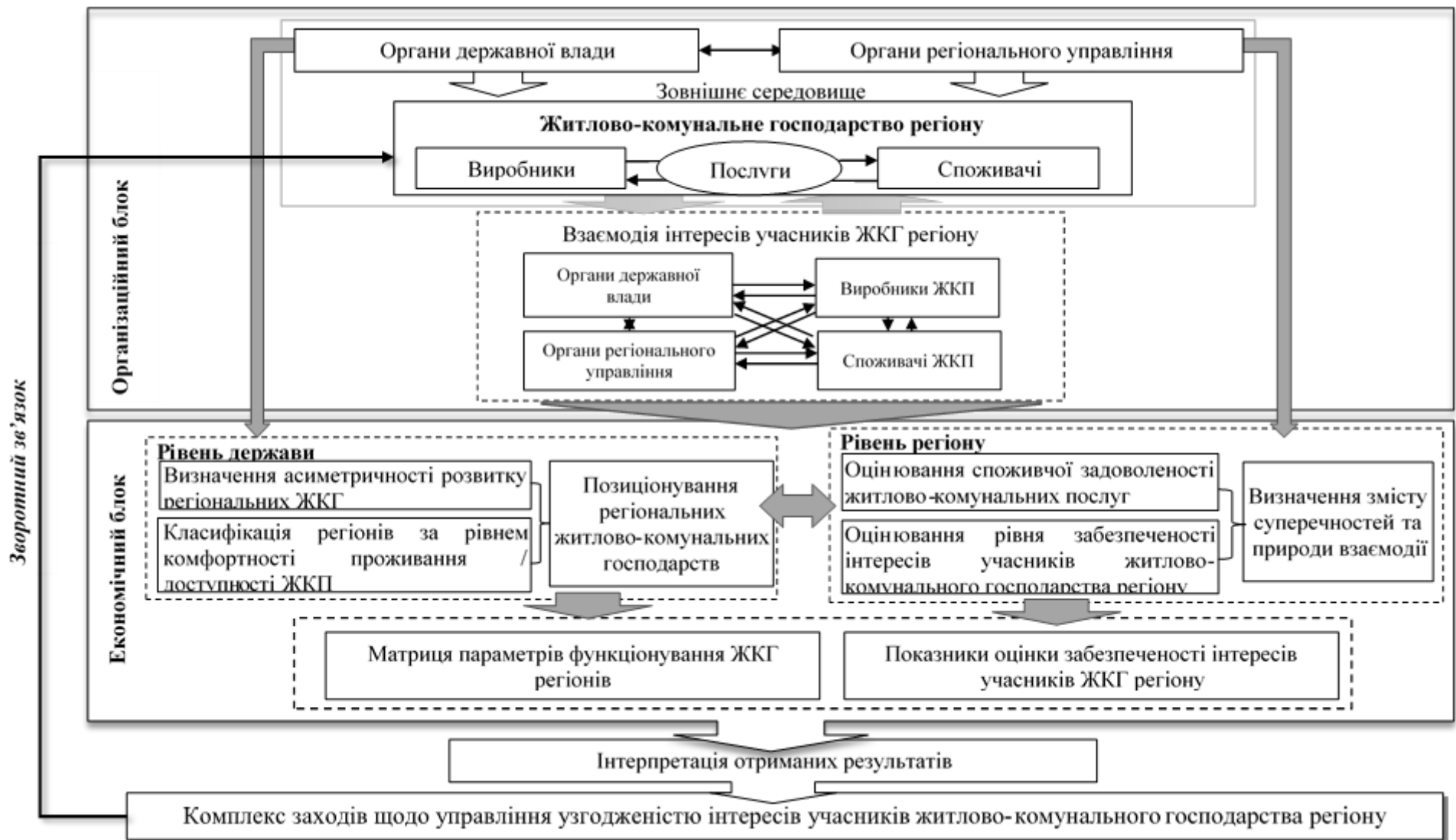

Рис. 2. Організаційно-економічний механізм управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону

Щоб визначити доцільність та ефективність використання організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства, розроблено новий методичний підхід до визначення результуючого показника функціонування житлово-комунального господарства регіону – рівня комфортності проживання населення. Указаний показник обчислюється у п'ять етапів: визначення матриці «об'єкт - ознака» для кластерного аналізу, нормування вихідних даних, вибір методу кластерного аналізу, аналіз за методом Joining tree clustering, аналіз за методом k-середніх).

Загальний рівень комфортності проживання населення регіону запропоновано визначати на підставі інтегрального показника, який об'єднує чотири групи показників комфортності проживання населення регіону: забезпеченість житлом, благоустрій житлової площі, стан житлового фонду та стан мереж житлово-комунального господарства регіону. Залежно від значення інтегрального показника рівня комфортності проживання населення кожного регіону України формується рейтинг. Ранжування регіонів здійснено за рівнем комфортності проживання населення, що дало змогу визначити регіони з високим або низьким рівнем розвитку житлово-комунального господарства.

З метою визначення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону запропоновано підхід, який зважає на систему показників оцінювання рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства (рис. 3). Визначений рівень забезпеченості інтересів проводиться з використанням методу таксономії, що дає можливість встановити, інтереси яких учасників житлово-комунального господарства є найменш забезпеченими.

Інтерпретацію результатів оцінювання рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Інтерпретація результатів оцінки рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону, $I_{забезпеч}$

Інтервали значень узагальнювального показника	Ступінь забезпеченості інтересів учасника
0,0-0,2	Дуже низький рівень забезпеченості інтересів
0,2–0,37	Низький рівень забезпеченості інтересів
0,37–0,63	Середній рівень забезпеченості інтересів
0,63–0,8	Високий рівень забезпеченості інтересів
0,8–1,0	Дуже високий рівень забезпеченості інтересів

Визначення учасників, інтереси яких є найменш забезпеченими, кваліфіковано як підставу для прийняття відповідних управлінських рішень, спрямованих на підвищення рівня споживацької задоволеності житлово-комунальними послугами.

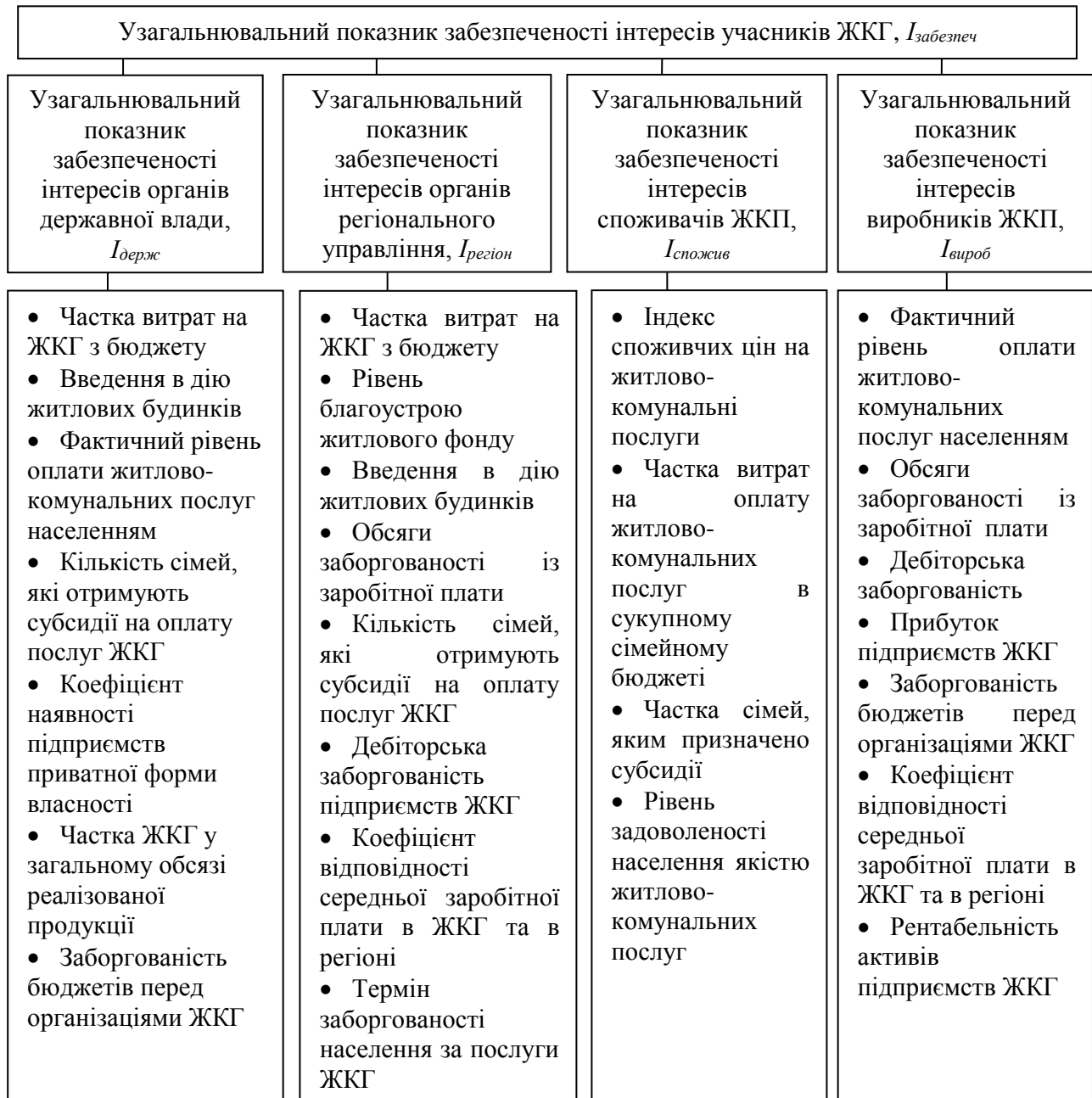

Рис. 3. Система показників оцінювання рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства

Із огляду на це за допомогою мультиатрибутивної моделі розроблено підхід до визначення рівня задоволеності споживачів регіону.

У межах мультиатрибутивної моделі виокремлено чотири зони діяльності підприємств житлово-комунального господарства регіону, відповідно до яких сформовано рекомендації щодо вживання заходів із покращення діяльності галузі.

У третьому розділі «Реалізація організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників регіонального житлово-комунального господарства» здійснено позиціонування регіонів України відповідно до різних показників функціонування житлово-комунального

господарства. Запропоновано інформаційно-аналітичне забезпечення організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону. Окрім того, з урахуванням інтересів учасників розроблено комплекс заходів із управління житлово-комунальним господарством регіону.

Використання вдосконаленого організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників регіонального житлово-комунального господарства кластеризацію регіонів за рівнем розвитку житлово-комунальних господарств. Установлено, що до кластера з низьким рівнем розвитку житлово-комунального господарства належать старопромислові регіони: Дніпропетровський, Донецький, Луганський, Харківський. Високий рівень розвитку житлово-комунального господарства мають 10 регіонів (Волинська, Житомирська, Закарпатська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, м. Севастополь), а середній – 13 (АР Крим, Вінницька, Запорізька, Івано-Франківська, Київська області та інші). Спостережено зворотну залежність між рівнем розвитку промислового потенціалу регіону й рівнем розвитку житлово-комунального господарства. На підставі побудованого в роботі рейтингу регіонів України за показником комфортності проживання населення з'ясовано, що найвищий рейтинг має м. Київ, найнижчий – Донецький регіон. Із метою унаочнення отриманих результатів рейтингування регіонів побудовано «пелюсткову» діаграму загального рейтингу регіонів України.

Сформовано підхід до визначення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства на рівні регіону, зокрема Харківського. Констатовано той факт, що проблеми розвитку Харківського регіону ідентичні до проблем житлово-комунального господарства України загалом і потребують особливої уваги з боку органів влади. Незважаючи на те, що загальний рівень узгодженості інтересів учасників житлово-комунального господарства є високим протягом аналізованого періоду, усі узагальнювальні показники забезпеченості кожного учасника мають нестабільну динаміку (рис. 4). Окреслений стан справ спричинений такими факторами, як коливання розмірів тарифів на послуги, нестабільне фінансове становище підприємств галузі, нестабільність доходів населення тощо.

Зафіксовано тенденцію до низької забезпеченості інтересів виробників житлово-комунальних послуг. У цьому разі потрібно посилити підтримку виробників та шляхом зниження витрат через значне підвищення інвестиційної привабливості галузі стимулювати підприємства підвищувати ефективність виробництва й надавати якісні послуги.

Аналіз споживацької задоволеності житлово-комунальними послугами із залученням карт (задоволеність / важливість житлово-комунальних послуг,

задоволеність / важливість послуг водопостачання і водовідведення, задоволеність / важливість послуг тепlopостачання та гаряче водопостачання) засвідчив те, що найбільш проблемними напрямками є підвищення якості надаваних послуг, підтримування безперебійності постачання послуг, підвищення оперативності реагування на аварійні ситуації.

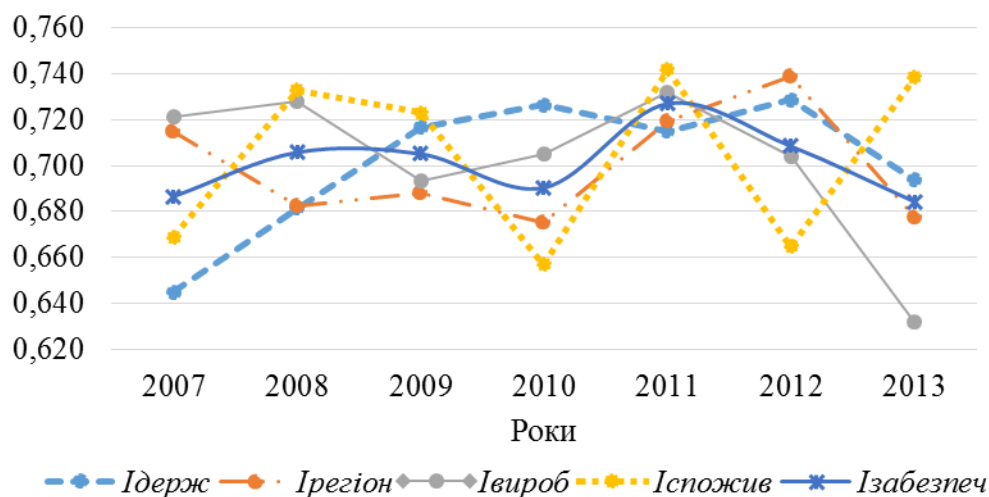

Рис. 4. Динаміка змін узагальнюючих показників оцінки забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства Харківського регіону:

- $I_{держ}$ – узагальнювальний показник забезпеченості інтересів органів державної влади;
 $I_{регіон}$ – узагальнювальний показник забезпеченості інтересів органів регіонального управління;
 $I_{спожив}$ – узагальнювальний показник забезпеченості інтересів споживачів послуг ЖКГ;
 $I_{вироб}$ – узагальнювальний показник забезпеченості інтересів виробників послуг ЖКГ;
 $I_{забезпеч}$ – узагальнювальний показник забезпеченості інтересів учасників ЖКГ.

У контексті зазначеного вище побудовано матрицю параметрів функціонування житлово-комунального господарства регіонів України, яку подано на табл. 2.

Матриця параметрів функціонування житлово-комунального господарства регіонів репрезентує сукупність дванадцяти квадрантів, кожен із яких характеризується певним рівнем розвитку житлово-комунального господарства (низький, середній, високий) та полегшує обґрунтування основних напрямів управління в аспекті регіональних асиметрій у розвитку галузі на державному рівні. Акцентовано на тому, що головна відмінність указаних векторів полягає в спрямованості на забезпечення комфортних умов проживання кожного мешканця регіону за підтримання доступності житлово-комунальних послуг на достатньому рівні. Наведені чинники зі свого боку впливатимуть позитивно на вирішення питань забезпеченості інтересів учасників житлово-комунальних господарств. Із метою налагодження відносин між учасниками житлово-комунального господарства на регіональному рівні

розроблено комплекс заходів, що зважають на природу взаємодії й змісту суперечностей, які виникають між учасниками.

Таблиця 2

**Позиціонування регіонів України на матриці параметрів
функціонування житлово-комунального господарства
станом на 01.01.2014 р.**

Рівень розвитку ЖКГ	Низька комфортність/ низька доступність послуг ЖКГ	Низька комфортність/ висока доступність ЖКП	Висока комфортність/ низька доступність послуг ЖКГ	Висока комфортність/ висока доступність ЖКП
Високий	1.3	Волинська, Житомирська, Закарпатська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська, Чернівецька, м. Севастополь 2.3	3.3	4.3
Середній	Запорізька Одеська Полтавська 1.2	АРК, Вінницька, Івано- Франківська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Сумська, Херсонська 2.2	Київська, м. Київ 3.2	4.2
Низький	Дніпропетровська, Луганська, Харківська 1.1	Донецька 2.1	3.1	4.1

Щоб досягти ефективності діяльності та підвищити рівень взаємодії учасників житлово-комунального господарства Харківського регіону, управлінські заходи потрібно спрямувати на усунення суперечностей та вирівнювання співвідношення рівнів забезпеченості інтересів виробників житлово-комунальних послуг і органів державної й регіональної влади. Передусім, це впровадження приватно-державного партнерства, мотивація підприємств галузі використовувати інноваційні технології шляхом зниження податкового тиску з боку держави.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено актуальне науково-практичне завдання із узагальнення та поширення теоретичних засад, обґрунтування й розроблення методичних підходів до формування організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства, який дає змогу впливати на ефективність функціонування житлово-комунального господарства регіонів.

1. Визначення теоретичних аспектів управління житлово-комунальним господарством у системі управління національною економікою України дає підстави стверджувати те, що житлово-комунальне господарство є одним із соціально значущих складників регіональної економіки зі складною

ієрархічною системою управління. Стабільність функціонування житлово-комунального господарства регіону залежить від ефективності організаційно-економічного механізму управління галуззю, який передбачає наявність узаємозв'язків між головними учасниками. Основними учасниками функціонування житлово-комунального господарства є державні та регіональні органи влади, споживачі послуг і підприємства з надання послуг із утримання житла та комунальні підприємства.

2. У процесі взаємодії кожен учасник переслідує власні цілі, які мають дуалістичну природу, унаслідок чого можуть виникати конфлікти та суперечності. Узагальнення теоретичних засад функціонування житлово-комунального господарства регіону дало змогу з'ясувати те, що для управління житлово-комунальним господарством регіону потрібно сформувати організаційно-економічний механізм, який передбачає напями узгодження інтересів учасників. Із огляду на це розроблено схему організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону, яка містить два ієрархічні рівні: рівень державної влади та рівень органів регіонального управління. Запропонований механізм спрямований на підвищення рівня забезпеченості інтересів учасників галузі, що через запобігання конфліктів і суперечностей між учасниками позитивно впливає на ефективність управління житлово-комунальним господарством регіону.

3. Для визначення доцільності та ефективності використання організаційно-економічний механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства, удосконалено методичний підхід до визначення результуючого показника функціонування житлово-комунального господарства регіону – рівня комфортності проживання населення. За результатами оцінювання житлово-комунальних господарств запропоновано ранжувати регіони України за рівнем комфортності проживання з одночасним зіставленням за доступністю житлово-комунальних послуг і рівнем розвитку житлово-комунального господарства.

4. Удосконалено підхід до визначення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону, який містить формалізовану систему показників. Рівень забезпеченості інтересів запропоновано визначати й оцінювати методом таксономії, що дає можливість установити, інтереси яких учасників житлово-комунального господарства є найменш забезпеченими. Інтерпретовано результати оцінювання рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону. Запропоновано використовувати метод мультиатрибутивного оцінювання споживацької задоволеності в житлово-комунальному господарстві регіону, що дає змогу визначати проблемні зони галузі на регіональному рівні.

5. Розроблено інформаційно-аналітичне забезпечення реалізації організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону, що містить результати позиціонування регіонів України відповідно до рівня розвитку житлово-комунального господарства. Побудовано рейтинг регіонів України за показником комфортності проживання. Досліджено динаміку змін узагальнювальних показників оцінювання забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства Харківського регіону. Побудовано карти задоволеності житлово-комунальними послугами, які слугували підґрунтям розроблення пріоритетних напрямів управління житлово-комунальним господарством регіону за умов узгодження інтересів учасників.

6. Запропоновано комплекс заходів із управління житлово-комунальним господарством регіону з урахуванням узгодженості інтересів учасників. Розроблений комплекс базується на матриці параметрів функціонування житлово-комунального господарства регіону. Залежно від природи взаємодії учасників житлово-комунального господарства та змісту суперечностей запропоновано конкретні управлінські заходи.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Гавриличенко Є. В. Сучасна парадигма економічного механізму функціонування житлово-комунального господарства / Є. В. Гавриличенко // Коммунальное хозяйство городов: науч.-техн. сб. – Киев: Техника, 2007. – Серія «Економічні науки». – Вып. 78. – С. 192–198.

2. Гавриличенко Є. В. Проблема заборгованості в житлово-комунальному господарстві в контексті реформування галузі / Є. В. Гавриличенко // Економіка : проблеми теорії та практики. Зб. наук. пр.: у 4 т. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – Вып. 234. – Т. IV. — С.1049–1055.

3. Гавриличенко Є. В. Проблеми ціноутворення на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій / Є. В. Гавриличенко, З. М. Мочаліна, Н. І. Склярчук // Коммунальное хозяйство городов: науч.-техн. сб. – Киев: Техника, 2009. – Серія «Экономические науки». – Вып. 89. – С. 262–266. – *(Особистий внесок здобувача: аналіз статистичних показників розроблення заходів із захисту інтересів споживачів від необґрунтованого тарифоутворення).*

4. Гавриличенко Є. В. Кластеризація регіонів України за рівнем розвитку житлово-комунального комплексу / Є. В. Гавриличенко // Коммунальное хозяйство городов: науч.-техн. сб. – Киев: Техника, 2013. – Серія «Экономические науки». – Вып. 108. – С. 148–152.

5. Гавриличенко Є. В. Оцінка рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону [Електронний ресурс] / Є. В. Гавриличенко // Ефективна економіка: електрон. наук. фах. вид. – Дніпропетровськ : ДДАЕУ. – 2015. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3826>.

Праці у наукових періодичних виданнях інших держав або у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз

6. Гавриличенко Є. В. Оцінка диференціації регіонів України за рівнем комфортності проживання / Є. В. Гавриличенко, О. Є. Соловйова // Бізнес Інформ: міжнар. наук. економ. журн. – Харків : ХНЕУ. – 2013. – № 10. – С. 232–238. *(Особистий внесок здобувача: розроблення методики оцінювання диференціації регіонів за рівнем комфортності проживання).*

7. Гавриличенко Є. В. Теоретико-методичні положення та особливості формування стейкхолдерів на підприємствах житлово-комунального господарства / Є. В. Гавриличенко, О. О. Конопліна, К. А. Мамонов // Актуальні проблеми економіки: фах. економ. журн. – Київ : НАУ, – 2014. – № 8. – С. 127–135. *(Особистий внесок здобувача: систематизування і визначення інтересів підприємств і споживачів послуг житлово-комунального господарства).*

8. Гавриличенко Є. В. Заходи з управління житлово-комунальним господарством на основі узгодженості інтересів / Є. В. Гавриличенко // Молодий вчений: наук. журн. – Херсон: «Гельветика», — 2015. — № 3. – С. 53–57.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Гавриличенко Є. В. До проблеми реформування ЖКГ України / Є. В. Гавриличенко // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины: Матер. VI междунар. науч.-практ. конф. (Алушта, 4–6 октября 2007 г.). – Симферополь, 2007. – С. 102-103.

10. Гавриличенко Є. В. Деякі питання методики оптимізації ціноутворення житлово-комунальної галузі / Є. В. Гавриличенко, З. М. Мочаліна // Макроекономічна політика в Україні : проблеми науки і практики : тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 20-21 листопада 2007 р.). – Харків : ВД «Інжек», 2007. – С. 74–77.

11. Гавриличенко Є. В. Концептуальні основи формування фінансового управління підприємствами комунального господарства / Є. В. Гавриличенко, А. О. Гріщенко, З. М. Мочаліна // Управління економічним потенціалом підприємства: Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 26 вересня 2008р.). – Харків: ХДУХТ, 2008. – С.196–198, С.195-200.

12. Гавриличенко Є. В. Актуальні питання сучасного стану житлово-комунального господарства / Є. В. Гавриличенко // Формування конкурентоспроможної економіки : теоретичні, методичні та практичні засади : матер. міжнар. наук.-практ. інтернет-конф: у 2ч. – (Тернопіль, 26–27 квітня 2012 р.). – Тернопіль: Крок, 2012. Ч. 1. – С. 159–161.

13. Гавриличенко Є. В. Необхідність проведення оцінки споживчої задоволеності житлово-комунальними послугами регіону / Є. В. Гавриличенко // Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 20–22 травня 2013р.). — Харків : ХНАМГ, 2013. – С.24–26.

14. Гавриличенко Є. В. До питань оцінки регіональних житлово-комунальних комплексів/ Є. В. Гавриличенко // Соціально-економічний розвиток України та регіонів : матер. II Міжрегіон. наук.-практ. конф. (Харків, 23 травня 2013 р.). – Івано Франківськ: Західноукраїнське наукове Західноукр. наук. тов., 2013. – Вип. 4 / 2013. – С. 5–6.

15. Гавриличенко Є. В. Фактори впливу на рівень оплати житлово-комунальних послуг населенням / Є. В. Гавриличенко // Розвиток країн в умовах глобалізації :

технологічні, економічні, соціальні та екологічні проблеми : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Тернопіль, 23–24 травня 2013 р.). – Тернопіль: Крок, 2013. – С. 78–80

16. Гавриличенко Є. В. Житлово-комунальний комплекс Харківського регіону : аналіз сучасного стану / Є. В. Гавриличенко // «Перспективы развития территорий : теория и практика»: матер. Междунар. науч.-практ. Интрнет-конф. студ., аспирант. и молод. уч. (Харків, 5 сентября 2013 г.). – Харьков: ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2013. – С. 29–30.

17. Гавриличенко Є. В. Значення оцінки узгодженості інтересів в управлінні житлово-комунальним господарством регіону / Є. В. Гавриличенко // Соціально-економічний розвиток України та регіонів : матер. III Міжрегіон. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 23 травня 2014 р.). – Івано-Франківськ: Західноукр. наук. тов., 2014. – Вип. 5 / . – С. 6–8.

18. Гавриличенко Є. В. Система інтересів учасників житлово-комунального господарства / Є. В. Гавриличенко // Економічні перспективи підприємств та регіонів України в контексті основних соціально-економічних трендів : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 22 травня 2014 р.). – Донецьк : НГУ, 2014. – С.70–73.

19. Гавриличенко Є. В. Задоволеність як показник якості житлово-комунальних послуг / Є. В. Гавриличенко, О. В. Соловійов // Сучасні кризові явища в економіці і проблеми облікового, контрольного і аналітичного забезпечення управління підприємством: матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф., (Луцьк, 27 червня 2014 р.). – Луцьк : НТУ, 2014. – С. 51–53.

АНОТАЦІЯ

Гавриличенко Є. В. Організаційно-економічний механізм управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. — Харків, 2015.

Дисертацію присвячено розробленню теоретичних засад і практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону.

Удосконалено організаційно-економічний механізм управління житлово-комунальним господарством регіону шляхом визначення природи конфліктів і суперечностей між учасниками житлово-комунального господарства регіону. Запропоновано новий методичний підхід до визначення результуючого показника функціонування житлово-комунального господарства регіону, що ґрунтується на рівні комфортності проживання населення. Реалізовано групування регіонів відповідно до рівня розвитку житлово-комунального господарства. Удосконалено наявні підходи до визначення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства окремого регіону шляхом формування системи оціночних показників. Розроблено й апробовано мультиатрибутивну модель визначення рівня задоволеності споживачів у

житлово-комунальному господарстві і сформовано підґрунтя інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації організаційно-економічного механізму управління узгодженістю інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону. Створено матрицю параметрів функціонування житлово-комунального господарства регіону. Запропоновано комплекс управлінських заходів, спрямованих на підвищення рівня забезпеченості інтересів учасників житлово-комунального господарства регіону.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, регіон, управління, житлово-комунальні послуги, інтереси, організаційно-економічний механізм узгодження інтересів.

АННОТАЦІЯ

Гавриличенко Е. В. Организационно-экономический механизм управления согласованием интересов участников жилищно-коммунального хозяйства региона. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Харьковский национальный университет городского хозяйства имени А. Н. Бекетова. – Харьков, 2015.

Диссертация посвящена разработке теоретико-методических положений и практических рекомендаций относительно формирования организационно-экономического механизма управления согласованием интересов участников жилищно-коммунального хозяйства региона.

В первом разделе диссертационной работы обозначены роль и место жилищно-коммунального хозяйства среди других отраслей экономики Украины. Охарактеризованы теоретические основы организационно-экономического механизма функционирования жилищно-коммунального хозяйства региона. Определены участники жилищно-коммунального хозяйства региона, их интересы и природа взаимодействия.

Второй раздел диссертации касается методического обеспечения управления согласованием интересов участников жилищно-коммунального хозяйства региона. Сформирован организационно-экономический механизм управления жилищно-коммунальным хозяйством региона при условии согласования интересов его участников. Проанализирована природа конфликтов интересов участников жилищно-коммунального хозяйства региона. Разработано методическое обеспечение по оценке комфортности проживания и группирование регионов по показателям функционирования. Усовершенствован подход к определению уровня обеспеченности интересов участников жилищно-коммунального хозяйства региона за счет введения системы показателей его оценки.

В третьем разделе работы реализован организационно-экономический механизм управления согласованностью интересов участников жилищно-коммунального хозяйства региона. Осуществлено позиционирование регионов Украины согласно различным показателям функционирования жилищно-коммунального хозяйства. Предложено и апробировано информационно-

аналитическое обеспечение реализации организационно-экономического механизма управления согласованностью интересов участников жилищно-коммунального хозяйства региона. Сформирован комплекс мероприятий для управления жилищно-коммунальным хозяйством региона с учетом интересов участников.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, регион, управление, жилищно-коммунальные услуги, интересы, организационно-экономический механизм управления, согласование интересов, потребители, производители, органы власти.

ANNOTATION

Gavrylychenko Ie. V. The Organizational-Economic Mechanism of Interests Consistency Management in Region Housing and Municipal Economy. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in economics (PhD), specialty 08.00.05 – The development of productive forces and regional economy. – O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv. – Kharkiv, 2015.

The thesis is devoted to the development of theoretical and methodical basis and practical recommendations on the formation of the organizational and economic mechanism to manage the consistency of interests at the local housing and municipal utility industry constituent members.

The theoretical bases of organizational and economic mechanism formation of local housing and municipal utility industry entities functioning have been elaborated. The essence of the entities' conflicts and contradictions have been defined. The methodical approach to determine accommodation comfort level via the integral index has been elaborated. Clustering of regions by the indexes of the housing and municipal utility industry services development has been performed. The approach to determine the level of constituent members' interests provision by housing and municipal utility services at the regional level has been improved. The system of constituent members' interests provision assessment indices of housing and municipal utilities services has been formed at the regional level. The matrix of customers satisfaction with housing and municipal utilities services has been characterized. The informational and analytical support for the organizational and economic mechanism to manage the consistency of the regional housing and municipal utility industry parts interests has been suggested. The positioning of regions of Ukraine according to the housing and municipal utility industry development indices and to the level of residence comfort has been done; the satisfaction matrix of housing and utilities services has been constructed. The complex of management measures under conditions of interests harmonization and the matrix of regional housing and municipal utility industry positioning has been formed.

Keywords: utilities, region, management, municipal utility industry, interests, organizational and economic mechanism of management, interests consistency, consumers, producers, governments.

ГАВРИЛИЧЕНКО ЄВГЕНІЯ ВІКТОРІВНА

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ
УЗГОДЖЕНІСТЮ ІНТЕРЕСІВ УЧАСНИКІВ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ

08.00.05 - Розвиток продуктивних силі регіональна економіка

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Відповідальний за випуск

д.т.н., проф. В. І. Торкатюк

Підп. до друку 17.08.2015
Друк на ризографі.
Зам. № 9817

Формат 60x84 /16
Ум. друк. арк. 0,9
Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства

імені О. М. Бекетова,

вул. Революції, 12, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4705 від 28.03.2014 р.